

Informácia o priebežnom plnení súboru opatrení v oblasti hydromeliorácií pre adaptáciu na zmenu klímy a obnovu infraštruktúry závlah na Slovensku za kalendárny rok 2023

Na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 784 zo 14. decembra 2022 v bode B.2. bolo uložené ministrovi pôdohospodárstva a rozvoja vidieka predkladať **raz ročne do 30. apríla** na rokovanie vlády Slovenskej republiky informáciu o priebežnom plnení súboru opatrení v oblasti hydromeliorácií pre adaptáciu na zmenu klímy a obnovu infraštruktúry závlah na Slovensku za predchádzajúci kalendárny rok.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a štátny podnik Hydromeliorácie, š.p. na základe uvedeného uznesenia predkladajú nasledovnú informáciu o priebežnom plnení Súbor opatrení v oblasti hydromeliorácií pre adaptáciu na zmenu klímy a obnovu infraštruktúry závlah na Slovensku (ďalej len „Súbor opatrení“), za kalendárny rok 2023.

Hlavným cieľom súboru opatrení **je napĺňanie prijatých opatrení** v boji proti negatívnym dôsledkom prírodných katastrofických udalostí a nepriaznivým klimatickým pomeroch, a to sucha a privalových zrážok, na potenciál poľnohospodárskej výroby, dezertifikácie, erózie pôdy ktoré vplyvajú na kvalitu pôdy a úroveň pôdnej vlhkosti.

Základné piliere Súbor opatrení:

- zmena prístupu k využitiu existujúcich odvodňovacích systémov na systémy umožňujúce zadržanie a zdržanie drenážnych a dažďových vôd v poľnohospodárskej krajine
- obnova a optimalizácia disponibilných zdrojov vody na závlahy
- obnova, rekonštrukcia a modernizácia závlahových systémov
- ochrana pôdy a vodných zdrojov
- posilnenie biodiverzity

ZÁKLADNÉ CIELE SÚBORU OPATRENÍ

Prioritnými cieľmi Súboru opatrení sú:

- ochrana vidieckej krajiny pred suchom, dezertifikáciou a eróziou pôdy
- obnova a zvýšenie zásob vodných zdrojov v krajine
- obnova a optimalizácia infraštruktúry závlah
- podpora zdravia pôdy, obnovy krajiny, udržateľného obehu živín a pôdnej vody

OKRUH ROZPRACOVANÝCH ÚLOH 2023 VYPLÝVAJÚCICH ZO SÚBORU OPATRENÍ:

- adaptívna obnova a manažment odvodňovacej siete
- obnova a optimalizácia zdrojov vody pre závlahy
- obnova infraštruktúry závlah
- informačný systém a monitoring v oblasti hydromeliórií
- optimalizácia a racionalizácia systémov riadenia
- optimalizácia činnosti štátneho podniku Hydromeliórie, š.p.
- partnerstvo, spolupráca a transparentnosť v zmluvných vzťahoch
- podpora projektových zámerov a projektovej dokumentácie vodných stavieb v oblasti hydromeliórií
- lokálne vodné a pôdne plánovanie
- veda, výskum a inovácie v oblasti hydromeliórií

VYHODNOTENIE PLNENIA ÚLOH SÚBORU OPATRENÍ V ROKU 2023

V súčasnej silne akcelerujúcej klimatickej zmene v rámci celej Európy, kedy sa predpoklady budúcich klimatických zmien po roku 2030 už naplno prejavujú aj dnes, bolo potrebné prehodnotiť priority z dôvodu národných hospodárskych potrieb a racionálneho využitia finančných prostriedkov, ako aj uprednostniť také opatrenia, ktoré budú efektívnejšie a súčasne rýchlejšie. Výsledkom zásadnej zmeny prístupu je postupná adaptácia, alebo úprava funkcie jednotlivých odvodňovacích kanálov za ktorej účelom dalo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vypracovať materiál „Nový prístup v údržbe a rekonštrukcii odvodňovacích kanálov; Adaptívny manažment odvodňovacích kanálov; Zásady, princípy a odporúčania“.

Od začiatku roka 2023 prebiehajú pravidelné rezortné stretnutia k plneniu Súboru opatrení ako aj príprava vyššie uvádzaného materiálu, ktorý bude tvoriť podklad k analýze stavu odvodňovacích kanálov a návrh ich optimálneho využitia a adaptácie v poľnohospodárskej

krajine, ako aj postupy údržby s ohľadom na nový prístup k funkčnému využitiu odvodňovacej siete, za aktívnej spolupráce prof. Ing. Ľubomíra Juríka, PhD. zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a prof. Ing. Andreja Šoltésza, PhD. zo Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Predloženie finálnej verzie predmetného dokumentu sa predpokladá v druhej polovici roka 2024 a následne bude zapracovaná do dokumentov navrhujúcich opatrenia a adaptácie na odvodňovacích kanáloch.

V rámci uvedených aktivít štátny podnik Hydromeliorácie, š.p. vypracoval vnútorné organizačné metodiky na prípravu, postupov a realizáciu údržby a opráv odvodňovacích kanálov a sústav, ako aj postupy pri odstraňovaní stromov a krovín. Nový prístup umožní zabezpečiť udržiateľnú starostlivosť a bežnú údržbu siete kanálov (na základe jednotného metodického postupu) so zlepšením produkčnej a mimo produkčnej funkcie okolitej krajiny, ako aj zabezpečiť zadržiavanie vody v krajine s jej udržiateľným využívaním.

V rámci prehodnocovania priorít vychádzajúcich zo Strategického plánu SPP 2023 – 2027 s komplexnými intervenciami a cieľmi na obnovu infraštruktúry závlah, štátny podnik Hydromeliorácie, š.p. identifikoval celkovo cca 105 závlahových systémov s požiadavkou na využívanie potreby zavlažovania, resp. závlahových systémov s počtom 65 závlahových čerpacích staníc a 2 podávacích čerpacích staníc, kde bol deklarováný záujem o zavlažovanie na rozlohe viac ako 200 ha.

V roku 2023 štátny podnik Hydromeliorácie, š.p. vykonal terénne a administratívne procesy, na základe ktorých vypracoval 67 investičných zámerov zohľadňujúcich potreby a požiadavky využívania závlahovej vody, na ktoré boli nastavené parametre jednotlivých závlahových čerpacích staníc s konkrétnymi návrhmi ich rekonštrukcie, modernizácie a obnovy.

V roku 2023 sa začala legislatívna príprava na zavedie nového prístupu k manažmentu dnových sedimentov úpravou (novelou) zákona č. 188/2003 Z. z. Zákon o aplikácii čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov do pôdy a o doplnení zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pre prípad potreby odstránenia dnových sedimentov za účelom ich využitia alebo likvidácie.

Následne konštatujeme, že v budúcom období z hľadiska potrieb zlepšovania zdrojov vody v krajine a potrieb zadržiavania zrážkových a vnútorných vôd v krajine je potrebné vodné zdroje v území obnovovať, dopĺňať, primárne zlepšovať zadržiavanie zrážkových a vnútorných vôd v krajine, ako aj udržiavať v dobrom stave jednotlivé zdroje vody, závlahové vodné nádrže, odberné miesta na odber vody z vodných tokov, čo je možné predovšetkým v iba spolupráci

s Ministerstvom životného prostredia Slovenskej republiky, správcom jednotlivých povodí – Slovenským vodohospodárskym podnikom, š.p., Slovenskou agentúrou životného prostredia a obcami. Perspektívnym zdrojom vôd najbližšej budúcnosti je využívanie vyčistených odpadových vôd a regenerovaných vôd. Využívanie podzemných vôd sa má riadiť ich udržateľnosťou a dodržiavaním záväzkov v oblasti ochrany vôd.

Štátny podnik Hydromeliorácie, š.p. v tomto smere ešte v roku 2022 spracoval vnútropodnikový dokument na údržbu odvodňovacích kanálov a v roku 2023 bola vypracovaná organizačná smernica o zásadách určovania podmienok a platieb k vydaniu súhlasu s umiestnením objektov na zaústenie povrchových a podzemných vôd do odvodňovacích kanálov.

Na zabezpečenie informačného systému a monitoringu v oblasti hydromeliorácií štátny podnik Hydromeliorácie, š.p. realizoval projekt „Manažment údajov v oblasti hydromeliorácií“, ktorého úlohou je zavádzať systematický manažment údajov ako aj zabezpečenie kybernetickej bezpečnosti.

Pre efektívne využívanie Registra užívacích vzťahov k pôde (RUVP, s predpokladaným spustením v rokoch 2023 - 2024), ktorý umožní zostavovať rozdeľovacie plány užívacích vzťahov a zároveň napomôže sprehľadneniu príslušnosti užívania pozemkov s väzbami na melioračnú infraštruktúru, využíva štátny podnik Hydromeliorácie, š.p. údaje LPIS na podklade KN v jednoročnom intervale.

V neposlednom rade pre ozdravenie štátneho podniku sa zrealizovali organizačné zmeny, čím chcel podnik zabezpečiť optimalizáciu organizačnej štruktúry a systému riadenia štátneho podniku s prihliadnutím na aktuálne potreby.

ZOZNAM PRIEBEŽNE PLNENNÝCH ÚLOH ZA ROK 2023 VYPLÝVAJÚCICH SO SÚBORU OPATRENÍ

- monitorovanie a vyhodnocovanie reálnej potreby obnovy a rekonštrukcie infraštruktúry závlah a s tým súvisiacich analýz;
- medzinárodná výmena skúseností a rozvoj inovatívnej spolupráce v oblasti manažmentu zrážkových, vnútorných, lokálnych a závlahových vôd v krajine;
- aktualizácia a zosúladenie vodoprávných rozhodnutí s novými funkciami odvodňovacích kanálov;

- efektívne plánovanie, využívanie a zabezpečovanie potrebných investícií a systém údržby infraštruktúry spravovaného majetku, flexibilné reagovanie na potreby poľnohospodárov a ďalších záujemcov o závlahovú vodu;
- zabezpečenie efektívnej prevádzky a financovania údržby prenajatej čerpacej stanice a technickej infraštruktúry s jasnými pravidlami spolupráce pri prevádzke a obnove infraštruktúry závlah;
- sledovanie stavu priebežného rozpracovania jednotlivých projektových zámerov, projektovej prípravy stavieb vrátane rekonštrukcií a spolupráce s ďalšími príslušnými inštitúciami;
- participatívna príprava projektov adaptívnej obnovy jednotlivých úsekov odvodňovacích kanálov za účelom zvyšovania vodozadržnej kapacity melioračnej infraštruktúry a definovania jej nových funkcií;
- poskytovanie informácií o navrhovaných opatreniach v rámci lokálneho vodného a pôdneho plánovania pre SVP, š. p. za účelom ich zapracovania do návrhov opatrení pre plány manažmentu čiastkových povodí, ako aj do plánov manažmentu povodňových rizík;
- aktualizácia technických noriem pre nové funkcie odvodňovacích kanálov a infraštruktúry meliorácií;